

Worldwide Travel, Inc.

Call for special fares

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬੇ

734-525-7304 ਜਾਂ 800-504-3044

ਵਾਜਬ ਰੇਟ, ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ

Ad Space Available

Call: 847-359-0746

ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਧਰਮ ਭਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਅਮਨਟੈਲ

AMANTEL.COM

\$100 'ਚ 120 ਘੰਟੇ (7200 ਮਿੰਟ)

Talk One Minute, Pay For One Minute

ਘਰ, ਸਟੋਰ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਟਰੱਕ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਕੈਥਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰ ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

1-800-717-1510, 732-982-4332/4333

ਯੂ ਐਸ ਏ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਯੂ ਕੇ 'ਚ 1.8 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੰਟ ਕਾਲ ਕਰੋ

Eleventh Year in Publication

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 11, Issue 20, May 15, 2010

20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਰੇਡੂਕੇ 'ਚ ਰਿੜ੍ਹੀ ਸਰਕਾਰ

ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਿਆਂ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਛਿੜ ਪਈ ਹੈ। ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵਸਦੀਆਂ ਸਭ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ

ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਰਚਨਾ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਵਿਗੜਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਉਸ ਜਾਤੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਵਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉਧਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੰਕਟ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸ਼ੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 'ਤੇ)

ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਹੁੰਗਾਰੇ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਰਾਜਸੀ ਹਲਚਲ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਮੰਚਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ

ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮਿਲਣੀ ਅਜੋਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ

ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਚੰਗਾ ਰੁਝਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਗਏ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਓ ਪੀ ਸੋਨੀ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ

ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਖਿੱਚੋਤਾਣ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਉਹ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਦੂਜੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਥੇ ਕੈਪਟਨ ਵੀ ਬੈਠ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਕੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਬਾਅਦ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੇ ਉਸ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੂੰ ਪੁੰਝਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਭਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 'ਤੇ)

ਵਿਵਾਦਤ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਿਲ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਪੇਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਐਨ ਡੀ ਏ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਵਾਕਆਉਟ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਿਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤਹਿਤ ਮਿਲੇ 'ਜਿਊਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ' ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਰੜੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ-ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ।

ਸਦਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਆਗੂ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੂਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਵਿਵਾਦਤ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਜਿੰਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਸਦਨ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਦਨ ਦੇ ਆਗੂ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਇਸ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਕੈਪਟਨ ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ-ਸੁਖਬੀਰ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦੀਨੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਰਾਹੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੀਤੇ 11 ਮਈ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰੋਸ਼ਨ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਖੇ ਇਕ ਜਨਤਕ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਏ ਬਿਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਵੇਂ ਹੀ ਰੋਡ ਸ਼ੋਅ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਅਕਾਲੀ ਗੱਠਜੋਤ ਨੇ ਹਾਲੇ 20-25 ਸਾਲ ਹੋਰ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ।

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM Gill Manj Gurdaspur Wale

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ
Ph:575-576-4111, 317-918-6776

Ad Space Available

Call: 847-359-0746

e-mail: punjabtimes1@sbcglobal.net

ਸ਼ਾਇਰ ਤਰਲੋਕਬੀਰ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੱਚ' ਰਿਲੀਜ਼

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਤਰਲੋਕਬੀਰ ਦੀ ਨਵ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ 'ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੱਚ' ਪੰਜਾਬੀ

ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ-ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਸੇਠੀ 'ਮਾਹਤਾਬ' ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਛੜੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪੁਨੀ ਅਤੇ ਸਤਵੰਤ ਕੌਥ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਫਸੋਸ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬੀ ਜੇ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੱਚ' ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ, ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਇਜਾਜ਼ ਭੱਟੀ, ਮਨਮੋਹਨ ਪੁਨੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਡਾ. ਸੇਠੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਤਰਲੋਕਬੀਰ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚੁਨਿੰਦਾ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ।

ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ 'ਪਰਛਾਵੇ' ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਦਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੈਦਵਾਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਬੋਝਲ ਪੰਡ' ਪੜ੍ਹੀ। 'ਬੋਝਲ ਪੰਡ' ਜਿੱਥੇ ਹਲਕੇ ਫੁਲਕੇ ਹਾਸ-ਰਸ ਨਾਲ ਪਰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ, 'ਪਰਛਾਵੇ' ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਦ ਦੀ ਇਕ ਚੀਸ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਪਰਮਜੀਤ ਸਾਗਰ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਰੱਕਤ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਜਿੰਦ, ਮਨਮੋਹਨ ਪੁਨੀ, ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਸੇਠੀ 'ਮਾਹਤਾਬ', ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜੀਤ ਚੰਦਨ, ਮਾਨਵ ਸਚਦੇਵ, ਡਾ. ਜੋਧ

ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ, ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਦਲਜੀਤ ਮੋਖਾ, ਇਜਾਜ਼ ਭੱਟੀ, ਬੀ ਜੇ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਆਦਿ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਨੇ 'ਜੀ ਪੰਜਾਬ' ਚੈਨਲ ਵਾਸਤੇ ਕਵਰੇਜ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਮੇਰ ਕੌਰ, ਬਲਰਾਜ ਕੌਰ, ਸਰਬਜੀਤ ਮਾਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਨ, ਸਰਬਜੀਤ ਜਿੰਦ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

'ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੱਚ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਮੌਕੇ (ਸੱਜਿਓਂ ਖੱਬੇ) ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ (ਪਤਨੀ ਤਰਲੋਕਬੀਰ), ਤਰਲੋਕਬੀਰ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਸੇਠੀ 'ਮਾਹਤਾਬ'

Tanya's

Beauty Salon

40-39 75 St.
Jackson Heights NY 11373

- Threading Waxing
- Facial Men & Women
- Anti-Aging Facial
- Bleach
- Hair Cut, Color and Style

Inf:(718) 478-9009

ਸੇਲ: ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦਰਾਮਦਸੂਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 100% ਦੁੱਰਮ ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ

ਸੇਲ: ਇੰਪੋਰਟਿਡ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਗਾੜ੍ਹਾ ਕਰਨ, ਖੋਏ ਦੀਆਂ ਮਿਠਾਈਆਂ, ਖੀਰ ਅਤੇ ਕੇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡੈਨੋ ਮਲਾਈਦਾਰ ਪਾਊਡਰ

BUTTER Anchor VEGETARIAN GHEDDAR CHEESE

ਚੈਂਪੀਅਨ ਆਟਾ ਚਪਾਤੀ, ਰੋਟੀ, ਕੇਕ, ਬ੍ਰੈਡ ਅਤੇ ਬੇਕਿੰਗ ਲਈ

ਟਰੁਬਆਲ ਗਾਜਰ ਦਾ ਰਸ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੂਲੀ: ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਸੁਰਬਤ

ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਓ ਮੀਡੋ ਬ੍ਰੈਡ ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ ਮੁਕਤ ਵਨਸਪਤੀ ਘਿਓ ਵਰਤੋ

Wholesale Supplies: AFN 908-486-0077/United Cash & Carry 917-682-5604/ P. West 718-272-6383

G.M. Lawrence Insurance Brokerage ਅਤੇ Valley Truck Services

ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਸੇਵਾਵਾਂ

- 28 Years of Experience in Truck Insurance Industry
- Appointed by 24 Top Rated US Insurance Companies
- All type of Trucking Coverage for Trucks, Container and Cargo
- Flexible Down Payment and Monthly Payment Options
- Quick Certificates & Excellent Services Guaranteed!

ਸਾਡੀਆਂ ਟਰੱਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ

- California DMV Services
  - » New License Plates & Renewals
- Interstate & Intrastate Permits
  - » DOT #, MC #, CA #
  - » IFTA, UCR, MCP
  - » NM, KY, NY, OR Permits
  - » Highway Use Tax(2290)
- Truck Financing
- Corporation Setup
- Document Typing

ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਟਰੱਕ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਵਾਸਤੇ
Daljit Singh Khehra,
License No: 0522491
Tel: 209-474-2771
Fax: 209-474-0215
Daljit@gmlawemceins.com

ਟਰੱਕਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਾਸਤੇ
Rajwinder Khehra and Daljit Kaur
Tel: 209-390-8800
Fax: 209-594-1380
Raj@valleytruckservices.com
www.valleytruckservices.com

ਟਰੱਕਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ
Ph:(209) 474-2771, (888) 474-2771
7746 Lorraine Aenue #214, Stockton, CA 95210

ਟਰੱਕਿੰਗ ਬਿਜਨਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ

ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਰੇਡੂਕੇ 'ਚ ਰਿੜੀ ਸਰਕਾਰ ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਹੁੰਗਾਰੇ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ

ਸਫਾ ਇਕ ਤੋਂ ਜਾਰੀ

ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਲਈ ਜਾਤ ਲਿਖਾਉਣਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਨਾ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਹੀ ਲਿਖਵਾਉਣ।

ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੋ ਦਿਨ ਚੱਲੀ ਚਰਚਾ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੈਬਨਿਟ 'ਚ ਛੇਤੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਰੋੜਕਾ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਭਰਵਾਂ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਦਨ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਚੱਲੀ ਬਹਿਸ 'ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿੰਦੋਬਰਮ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ, ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ.) ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਉਪ ਆਗੂ ਗੋਪੀਨਾਥ ਮੁੰਡੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਬ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੈਬਨਿਟ 'ਚ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਮਗਰੋਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਲਾਲੂ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਸਦਨ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਅੰਦੋਲਨ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲਾਲੂ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ.) ਦੇ ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਗ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਗੋਪੀਨਾਥ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ ਦੇ ਗੁਰੂਦਾਸ ਦਾਸਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਡੋਮ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੀ ਦਾਸਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹੀ ਰੁਖ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੇਸ਼ 'ਚ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ 1872 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸੱਤ ਵਾਰ ਦਸ-ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ 'ਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਕਾਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 1931 ਪਿੱਛੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਤ-ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਭਾਰਤ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਅਮਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀ ਰਾਇ ਹੈ।

ਜਾਤ-ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਜਾਤੀ ਭੇਦਭਾਵ ਹੋਰ ਵਧੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਜਾਤਪਾਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਟ ਵੱਜਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਜਾਤੀਵਾਦ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਭੇਦਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਅਤੇ ਵਧਦੇ

ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਘਟ-ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਗਤੀ ਨਾਲ ਘਟ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਰਚਨਾ ਦਾ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਵਿਗੜਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਜਾਤ-ਆਧਾਰਤ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਲੀਕੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਜਾਤ ਆਧਾਰਤ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਜਨਜਾਤੀ ਦੀ ਹੀ ਜਨਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪੁੰਨ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਾਤ ਆਧਾਰ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹਮਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਸਭ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਕੁਝ ਕੁ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸੂਣੀਆਂ ਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖਰੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਡੂੰਘਾਈ 'ਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਹੁੰਗਾਰੇ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ

ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ 10 ਮਈ ਨੂੰ ਇਥੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਇਹ ਤਾਂ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਪੁੱਜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸ਼ੋਅ ਘੜਿਆ-ਘੜਾਇਆ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਏਨੇ ਹਮਾਇਤੀ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਰੈਲੀ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਆਪੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਝੇ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ

ਇਰਾਕ 'ਚ ਹਿੰਸਾ, 102 ਮਰੇ

ਬਗਦਾਦ:ਲੰਘੀ 10 ਮਈ ਨੂੰ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਸ਼ੀਆ ਮਸਜਿਦ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸੋਮਵਾਰ 102 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਖੂਨੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਗਦਾਦ ਤੋਂ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੀਆਂ 6 ਚੌਕੀਆਂ 'ਤੇ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦੀ ਪੁਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਝੇ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਨੇਤਾ ਦਾ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਸਵਾਗਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਿਸਾਨੀ ਸੀ। ਮਾਝਾ ਅਜਿਹਾ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਫਲਾ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਮਾਨ ਦਾ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਸ਼ੋਅ 7 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ (ਮਨਦੀਪ ਮਾਨ): ਸਦਾਬਹਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦਾ ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ ਵਿਚ ਸ਼ੋਅ 7 ਅਗਸਤ ਸ਼ਾਮੀ 7 ਵਜੇ ਕਨਵੈਂਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਇਥੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਅ ਫੁਲ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਕੋ ਹੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਮਰ ਵਧਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਿਖਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖੀਏ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ੋਅ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਜਿਗਰੀ ਯਾਰ ਪਲਵਿੰਦਰ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਫੋਨ 661-319-7427 ਜਾਂ ਬੱਬੂ ਗੁਰਪਾਲ ਫੋਨ 510-557-9670 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

PANNUN THE LAW FIRM ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੱਨੂੰ
ATTORNEYS & COUNSELLORS ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ **ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸਿਜ਼**

- ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼
- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- ਰੀਲੀਜ਼ਿਅਸ ਵਰਕਰਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਬੋਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ

NEW YORK T 718.672.8000 JACKSON HEIGHTS, NY 11370

CALIFORNIA T 510.796.9000 3930D CIVIC CENTER DR. SUITE 170, FREMONT, CA 94538

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.
Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography (with flush mount Album)
Live Video Display with Large Screens
DJ Service with Laser Lights
Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN (725-7926)
(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767
E-mail: raj@syanvideo.com
or visit at: www.syanvideo.com

Business For Sale

ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਸ਼ਾਪ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਵਾਸ਼ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਇੰਡੀਆਨਾ 'ਚ ਹਾਈਵੇਅ 70 ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਫੈਸਿਲਟੀ

ਨੈਟ ਆਮਦਨੀ \$25000 ਮਹੀਨਾ

Asking Price \$225,000

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 916-470-5520

ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੱਸਣਾ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ-ਏ ਐਸ ਓ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਏ ਐਸ ਓ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜਿਹਨੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਹੀ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਹਨ ਉੱਤੇ ਤਿੱਖਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਇਥੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ “ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ” (ਅੰਗ 1136), “ਹੋਰ ਫਕਤ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੈ” (ਅੰਗ 942), “ਹਿੰਦੂ ਅੰਨਾ ਤੁਰਕੂ ਕਾਣਾ, ਦੁਹਾਂ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਿਆਣਾ” (ਅੰਗ 874), ਖਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇ (ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ), ਖਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਕਾਣ ਕੋ ਮੋਟੇ (ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ) ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ “ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ”, “ਇਹ ਤੀਸਰ ਮਜਹਿਬ ਖਾਲਸਾ ਉਪਜਿਓ ਪਰਧਾਨਾ”। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਜਨਮ-ਸੰਸਕਾਰ, ਆਨੰਦ-ਸੰਸਕਾਰ, ਮਰਨ-ਸੰਸਕਾਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਸਿੱਖ ਇਕ ਅਕਾਲ

ਪੁਰਖ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਗਊਆਂ, ਬਲਦਾਂ, ਦੱਰਖਤਾਂ, ਪੱਥਰਾਂ, ਚੂਹਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੀਆ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਖਾਲਿਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਅੰਗ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਟੁਕੜਬੋਚ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਬਣਨ ਦਾ ਇਨਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ 5 ਕਕਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਆਪ ਧੌਤੀ ਟਿੱਕਾ ਅਤੇ ਜਨੇਊ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਪਰ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੌਮ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹੇ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤ ਮਜਹਿਬ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਗੋਭਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਾਂਗੇ।

15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣਗੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਸੀ ਭਰੋਸੇ 'ਚ ਆਈ ਘਾਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਹਿੰਦੂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਸ ਐਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਮਰੁਤਬਾ ਸ਼ਾਹ ਮਹਿਮੂਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣਗੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨਿਰੂਪਮਾ ਰਾਓ 26 ਜੂਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ 'ਚ ਆਪਣੇ ਪਾਕਿ ਹਮਰੁਤਬਾ ਸਲਮਾਨ ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨਗੇ। ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਰਕ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਓ ਸਾਰਕ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਜਾਣਗੇ। ਦੋਵੇਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ-ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਰੂਪ ਦੇਣਗੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੀ ਅੱਜ 25 ਮਿੰਟ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਈ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਦੁਵੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਫੋਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੰਤਰੀ ਜਨਾਬ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਾਬ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਫਰ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨੰਬਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖੋ

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਕਾਰ ਜਾਂ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਸਫਰ ਉੱਤੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਆਪਣੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ, ਗਲਤ ਗੱਡੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਡਰਾਈਵਰ, ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਗੱਡੀ ਜਾਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਪਈ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਜਿਹੀ ਹੰਗਾਮੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਅਲਬਾਮਾ 334-242-4378, *47	ਨੈਬਰਾਸਕਾ 800-525-5555, *77
ਅਲਾਸਕਾ 911	ਨੇਵਾਡਾ *647, *384, 911
ਐਰੀਜੋਨਾ 911	ਨਿਊ ਹੈਂਪਸ਼ਾਇਰ *77, 911
ਅਰਕਨਸਾਸ 501-295-1860, 911	ਨਿਊ ਜਰਸੀ 1-800-723-7623, 911
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 911	ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ 505-827-9301
ਕਾਲੋਰਾਡੋ *277	ਨਿਊ ਯਾਰਕ *394, 911
ਕਨੈਕਟੀਕਟ 800-443-6817, 911	ਨਾਰਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ *47, 800-662-7956
ਡੈਲਵੇਅਰ #77, 911	ਨਾਰਥ ਡਕੋਟਾ 911, 800-472-2121
ਫਲੋਰੀਡਾ *347, *384, 800-525-5555	ਓਹਾਇਓ *384, 800-525-5555
ਜਾਰਜੀਆ *477	ਓਕਲਹੋਮਾ *55
ਇਡਾਹੋ 911, *477	ਓਰੀਗਨ 911
ਇਲੀਨਾਏ 511, *77, *99 (ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਏਰੀਆ)	ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ *911
ਇੰਡੀਆਨਾ 911	ਰੋਡ੍ਰੋ ਆਈਲੈਂਡ 800-499-3784, 401-444-1969, *77
ਆਇਓਵਾ *55, 911, 800-555-4357	ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ *47
ਕੈਨਸਸ *47	ਸਾਊਥ ਡਕੋਟਾ 911
ਕੈਨਸਸ ਟਰਨਪਾਈਕ *582, 800-827-7453	ਟੈਨੇਸੀ *847, 607-741-2060
ਕੈਨਟਕੀ 800-222-5555, 911	ਟੈਕਸਸ 911, 800-525-5555
ਲੁਇਸਿਆਨਾ 504-893-6250, *47	ਯੂਟਾ 911
ਮੈਨ *77	ਵਰਮੋਂਟ 802-244-8727, *394
ਮੈਰੀਲੈਂਡ #77	ਵਰਜੀਨੀਆ #77, 911
ਮੈਸਾਚਿਉਸਿਟਸ *77	ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ 911, 360-438-7700
ਮਿਸ਼ੀਗਨ 911	ਵੈਸਟ ਵਰਜੀਨੀਆ #77, 911
ਮਿਨੇਸੋਟਾ *911	ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ 911
ਮਿਸ਼ੀਸਿਪੀ 601-864-1314, *47	ਵਿਓਂਮਿੰਗ #4357, 911, 800-442-9090
ਮਿਜ਼ੋਰੀ 800-525-5555, *55	
ਮੌਂਟਾਨਾ 800-525-5555, 911	

ਇਹ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਨੰਬਰ ਛਾਪਦਿਆਂ ਇਹਿਤਿਆਤ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਗਲਤੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

Worrying About Your Ancestral Property In India?

Geomedia Engineering and Consultancy Services (India)

is here to help you

ਇੰਡੀਆ ਵਾਲੀ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Please Call:

G S Bath (India) Harjinder Paul Singh (USA)
 011-91-95694-70701 209- 456- 2285
 e-mail: geomediaengineering@gmail.com

“Geomedia” is a Well-Established and Experienced Team of Engineers, Architects, Planners and Builders Well Versed with Foreign & Local Projects

We Offer Services In:

- SURVEYING
- CONCEPTUAL PLANS
- REVENUE (TEHSIL) RECORDS
- DESIGN AND APPROVALS
- TESTING- SOIL/MATERIALS
- CONSTRUCTION

We can personally meet you at your convenience in United States or in India

Are You Thinking Of

- Rezoning/Use Permits For Vacant Lots
- Site Planning/Sub-Divisions/Parcel Maps Of Property
- Conceptual Plans And Renderings For Your Dreams
- Designing New Commercial Properties
- Remodeling Existing Businesses
- Designing Custom Homes And Farm Houses
- Residential Additions

Consider Us

Continental Development Consultants, Inc

(A team of experienced and qualified professionals)

Website: www.continentaldc.com

Sukhjot 'Tony' Singh Lee A Bigelow
 702-287-0347 702-526-2520
 tony@continentaldc.com lee@continentaldc.com

Our team has successfully dealt with more than 20 Cities, 6 Counties, 9 Franchiser chains and various State/Federal departments in the states of California, Nevada & Arizona.

ਆਪਣੀ ਖਾਲੀ ਪਈ ਜ਼ਮੀਨ/ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਿਰਦਰਦੀ ਨਾ ਸਮਝੋ, ਉਸਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ 4 ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਸੇਧ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ

-ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਫਿਰ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਇਕਦਮ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੱਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਫੈਸਲੇ ਏਨੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਨਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਦਾ। ਨਿਰਣੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇੰਜ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਦਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ-ਕਰਤਾ, ਜਾਂਚ-ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ-ਕਰਤਾ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਕਰਕੇ ਗਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਏਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਧਿਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀ।

ਦੂਜਾ ਮਾਮਲਾ ਆਇਆ ਸੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਹਲਕਾ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਫੰਡ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੰਗ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਹ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁੰਝੀ।

ਤੀਜਾ ਮਾਮਲਾ ਰਿਲਾਇੰਸ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਅੰਬਾਨੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਗੈਸ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕ ਭਰਾ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਦੀ। ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਮਾਂ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਗੈਸ ਦਾ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਮੰਗ ਲਿਆ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਖੜਾ ਵੇਖ ਕੇ ਛੋਟਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਸੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਬਹਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਮਿਥ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਰੇਟ ਤਾਂ ਵਧੇਗਾ ਹੀ। ਛੋਟੇ ਨੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੈਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲੰਮੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮਗਰੋਂ ਫੈਸਲਾ ਛੋਟੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੈਸ ਕੱਢਣ ਤੱਕ ਦਾ ਕੰਮ ਭਾਵੇਂ ਰਿਲਾਇੰਸ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰੇ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ

ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਸਮਝ ਬਣਾ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣੇ ਹਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

ਮਹੱਤਵ ਭਾਵੇਂ ਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਸੀ ਜਾਂ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਕਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੌਦੇ-ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਖਣਿਜਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਸੂਲ ਕੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ 'ਤੇ ਦਸਖਤ ਕਰ ਛੱਡੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਗੈਸ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਏ ਫੈਸਲੇ ਮਗਰੋਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕ ਫੇਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੰਮੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮਗਰੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ ਹਟਾ ਸਕਦੀ।

ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਲਪੇਟੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਠਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਬਾਬਾ ਪਰਮਾਨੰਦ, ਕੈਲਾਸ਼ਪਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਤੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਾਗਨੀ ਨੂੰ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਮਗਰੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਚੋਂ ਹਟਾ ਸਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗਵਰਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਹੱਥ-ਠੋਕੇ ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਦਲੀਲ ਇਹ ਗਲਤ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਦਲੀਲ ਹੀ ਕਿਉਂ, ਗਵਰਨਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਦੂਤ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇ ਸਿਰਫ ਐਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਆਦਿ 'ਤੇ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਦਸਖਤ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੁਰ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਸ਼ਣ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, ਇਕ ਅੱਖਰ ਦਾ ਵਾਧਾ-ਘਾਟਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਗਵਰਨਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਉਥੇ ਖਰੂਦ ਸੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਪੈਰਾ ਪੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ

‘ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।’ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਨਰਾਇਣ ਦੱਤ ਤਿਵਾੜੀ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ‘ਰਾਜ ਭਵਨ’ (ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼) ਨੂੰ ਰੰਗਰਲੀਆਂ ਦਾ ਅੱਡਾ ਵੀ ਬਣਾ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗਵਰਨਰਾਂ ਦੇ ਇਸੇ ਵਿਹਲੀਆਂ ਖਾਣ ਦੇ ਰੋਲ ਕਾਰਨ ਕਈ ਰਾਜਸੀ ਧਿਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਚਿੱਟਾ ਹਾਥੀ’ ਆਖ ਕੇ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਹੜਾ ਅਸਲ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗਵਰਨਰ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦੇਵੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਖੜੇ ਪੈਰੇ ਤੋੜ ਕੇ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਹੱਥ ਕਮਾਨ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗਵਰਨਰ ਕਦੇ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਭੇਜਦਾ ਨਹੀਂ। ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਗਵਰਨਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਣਾ ਕੇ ਫਾਈਲ ਤਿਆਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਾਲੇ ਫੌਨ 'ਤੇ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਖੜੇ ਪੈਰ ਤਰੀਕ ਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਗਵਰਨਰ ਦਸਖਤ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਮਾੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਆਧਾਰ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵਧ ਗਈ ਗਤਬਤ, ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰਕੂ ਟਕਰਾਓ ਵੀ ਤੇ ਰਾਜ ਚਲਾ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਭੇੜ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਗਵਰਨਰ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕੇਂਦਰ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗਵਰਨਰਾਂ ਤੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਇਸ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਬੰਦਾ ਬੈਠਾ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਬਹਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਏ ਬੰਦੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਨਾਂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਟਣ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੋਰਚਾ ਜੀ ਡਿਸਾਈ ਦੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ, ਜਿਸ

ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਤੇ ਮਾਰਕਸੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਬਾਹਰੋਂ ਹਮਾਇਤ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਇਹ ਪਿਰਤ ਪਾਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਬਦਲੇ ਤੇ ਫਿਰ ਨਵੇਂ ਗਵਰਨਰਾਂ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਜਿੱਤ ਗਏ ਸਨ। ਸਿਰਫ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪੁਰਾਣੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਪੱਲਾ ਛੁਡਾ ਕੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਭ ਲਿਆ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਮਾਇਤੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਲਾਏ ਗਵਰਨਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਜੀ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਤੋੜ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਮੁੜ ਭਾਜੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਤੇ ਆਹ ਦਿਨ, ਗਵਰਨਰ ਲਾਉਣ-ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਖੇਡ ‘ਰਘੂ ਕੁਲ ਰੀਤ’ ਹੀ ਬਣੀ ਪਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਹ ਰਾਜ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਵਾਰ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋੜ ਕੇ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਹੇਠ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕੇ ਗਿਣੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਏਸੇ ਰਾਜ ਨੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਹੈ। ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਘੱਟ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਨੇ, ਨਾ ਮੋਰਚਾਰੀ ਡਿਸਾਈ ਤੇ ਵੀ ਪੀ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤੇ ਨਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ। ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭੋਗ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚੁਪ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਕੇ ਪਵਾਇਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ‘ਖੁਆਰ ਹੋਏ ਸਭ ਮਿਲੋਗੇ’ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੁਖਾਂਤ ਹੀ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੁਣ ਆਇਆ ਫੈਸਲਾ ਠੀਕ ਸੇਧ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਵਰਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਰਾਜਸੀ ਸੁਰ ਸਾਂਝੀ ਰੱਖਦੇ ਗਵਰਨਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਹਿਮ ਮੌਜ 'ਤੇ ਆਕਾਵਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈ। ਗੱਲ ਹੁਣ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਵਧਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕੋਈ ਦਸ-ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਸ ਮੁਖੀ ਜੇ.ਐਫ ਰਿਬੇਰੋ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਘੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਭਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਹਿਮ ਦਾ ਮੁਖਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਲਾਏ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣਾ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੁਲਸ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਬਦਲ ਦੇਵੇ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਜਿਹਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਵੱਡੇ ਘਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਦਸਖਤ ਕਰ ਕੇ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਰਾਜਸੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਨਿਘਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਦਵੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਆਦਿ ਖਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਰੀ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਖਾਲੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਗੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਹਾਰ ਵੀ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਬੰਦਾ ਅਗਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ ਵੀ ਇਸੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿਆਦ ਮੁੱਕਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਓਥੇ ਲਾ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲੰਘਾ ਕੇ ਵੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਠੱਪ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਭੁਗਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਕੱਲਾ ਸਿਨਹਾ ਨਹੀਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਅਤੇ ਅੰਬਾਨੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਗੈਸ ਵਾਲੇ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਵਰਨਰਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਚੰਗੀ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਗਲੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣੇ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਗੇ।

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਲਈ ਮੁੱਲ ਦੀ ਥਾਂ

ਰਾਜੌਰੀ : ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਲੋਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ‘ਸਰਹਿੰਦ ਫਤਹਿ ਦਿਵਸ’ ਮਨਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਰਾਜੌਰੀ (ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ) ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ‘ਪਹਿਲੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ’ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸੂਰਬੀਰ ਜਰਨੈਲ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਹੁਣ ਮੁੱਲ ਲੈਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ 300 ਸਾਲ ਬੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਟੀ.ਓ. ਦਫਤਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬੈਰਾਗੀ ਨਾਮ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕਈ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਤੇ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਛੋਟੀ ਮੂਰਤੀ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬੈਰਾਗੀ ਦੇ

ਨਾਮ ਦੀ ਤਖਤੀ ਵੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੀ ‘ਸਰਹਿੰਦ ਫਤਹਿ ਦਿਵਸ’ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਹ ਤਖਤੀ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਾਜੌਰੀ ਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ‘ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਥੜਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਤਿਕਾਰਡ ਦੀ ਵੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜੌਰੀ ਵਿਖੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਮਨਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਰਾਜੌਰੀ ਤੋਂ ਸਰਹਿੰਦ ਵਲ ਕੂਚ ਕੀਤਾ।

ਕੇਂਦਰੀ ਕਣਕ ਭੰਡਾਰ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਘਟਿਆ

ਪਟਿਆਲਾ : ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਜਿਹੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘਟ ਹੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਆਮਦਨ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਛੇਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਸਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਕਣਕ ਭੰਡਾਰ 'ਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘਟ ਗਿਆ। ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ 101 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਣਕ ਆਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ 100 ਲੱਖ ਟਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 115 ਲੱਖ ਟਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਘਟਾ ਕੇ 110 ਲੱਖ ਟਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ 10 ਲੱਖ ਟਨ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਖਤਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਫਸਲ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਕਣਕ ਸਸਤੀ ਹੋਣ

ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਾਅ 'ਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਡਾ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਰਾਪ ਕਟਿੰਗ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਰ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ 150 ਲੱਖ ਟਨ ਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਤਪਾਦਨ 157.20 ਲੱਖ ਟਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਨ 2000 'ਚ 159 ਲੱਖ ਟਨ ਸੀ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੰਧੂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਪਾਦਨ ਘਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਝਾੜ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਜੋ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਣਕ ਨੂੰ ਅਤੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਖਰੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਦਾਣੇ 'ਚ ਵਜ਼ਨ ਨਾ ਪੈਣ ਵਜੋਂ ਝਾੜ ਘਟ ਗਿਆ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਪੀ.ਬੀ. ਡਬਲਿਊ 550, ਪੀ.ਬੀ. ਡਬਲਿਊ 502 ਤੇ ਡੀ.ਬੀ. ਡਬਲਿਊ-17 ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਗੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਿਕਤਾ ਭੈੜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਝਾੜ ਪੀ ਬੀ. ਡਬਲਿਊ-343 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਆਇਆ। ਡਾ. ਸਿੰਧੂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ.ਬੀ. ਡਬਲਿਊ 343 ਕਿਸਮ ਦਾ ਝਾੜ ਦੂਜੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੱਕਣ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਮਾਰਚ 'ਚ ਗਰਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੁੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫ਼ਸਰ ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਖੁਰਾਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (ਜੋ ਮਾਲਵੇ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ) 'ਚ ਔਸਤ ਝਾੜ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੇਬਲ 1.40 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਘਟਿਆ। ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ 'ਚੋਂ 22 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕਣਕ ਕੇਂਦਰ ਭੰਡਾਰ 'ਚ ਆਉਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵਧਿਆ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵੀ ਪਛੜ ਗਿਆ।

ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦੇ ਗਠਨ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਠਣ ਲੱਗੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ

ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕਈ ਅਹੁਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਠਬੂ ਮਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰਟੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਹੁਦੇ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਨੇਤਾ ਨਾਰਾਜ਼ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵਿਨੋਦ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉੱਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਸਨ। 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਸਰਗਰਮ ਨੇਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲਾਭੇ ਬਿਠਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਹੀ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਕ ਹੀ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਜੀਵਨ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਗੁਪਤਾ ਯੁਵ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉੱਪ ਮੁਖੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਯੁਵ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਵੇਕ ਮੋਦਗਿਲ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੂਨੀਅਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ। ਸੂਬਾਈ ਭਾਜਪਾ ਨੇ 33 ਫੀਸਦੀ ਅਹੁਦੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਜਿਹੇ ਨਾਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਖਾਸ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇਤਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਤਰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਨੇਤਾ ਤਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਆਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ 2 ਪੁੱਤ ਤੇ 1 ਧੀ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਬਣੇ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਦੋ ਮੁੰਡੇ ਅਤੇ ਇਕ ਧੀ ਦੇ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਬਣਨ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚੋਂ 16ਵਾਂ, ਜਸਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 384ਵਾਂ ਅਤੇ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ 701ਵਾਂ ਥਾਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਜੋਤ (24) ਜੋ ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦਾ ਗਰੈਜੂਏਟ ਹੈ, ਦੀ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਬਣਨ ਦੀ ਇਹ ਤੀਸਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸਰੋ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਇੰਜਨੀਅਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਜੋ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਮਾਤਾ ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਪਰ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਗਰੈਜੂਏਟ ਜਸਮੀਤ (27) ਵੀ ਤੀਸਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚੋਂ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਸਿਵਿਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ

ਲੰਘਿਆ ਹੈ। ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਪਿਤਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਂਦਰਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਗਿੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਮਾਤਾ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਕੌਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿੱਥ ਕੇ ਹੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਫਲ ਲੱਗਣ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀ ਥਕਾਵਟ ਲਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਲਈ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਇਹ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਲਈ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਬਿਜਲੀ

ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਪਿਤਾ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤਾ ਡਾ. ਨਿਰੁਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਇਸ ਧੀ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੱਚ ਭਰ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਛੜ ਚੁਕੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਦਾਦਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਬਿਲਗਾ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਤੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੇਂਡੂ ਨੌਜਵਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਪੋਲੀਓ ਕਾਰਨ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਰੈਂਕ 627ਵਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਵੰਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ.ਏ. ਐਸ ਜਾਂ ਆਈ.ਐਫ.ਐਸ. ਕੇਡਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਤਪਾ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਦਰਾਜ ਦੇ ਮੱਧਵਰਗੀ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇਸ ਹੀਰੋ ਨੇ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਬਾਰੂਵੀਂ ਜਮਾਤ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਤਪਾ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ 2002 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਕਰਨ ਬਾਦ ਐਮ.ਏ. (ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ) ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਵੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਸਾਲ 2005 ਤੇ 2006 ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਅਗਲਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ 2008 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਪਰੰਤੂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਕੈਡਿਟ ਇਹੋ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਨੂੰਹ ਨੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਾੜਿਆ, ਪਤਨੀ ਵਲੋਂ ਪਤੀ ਕਤਲ

ਬਠਿੰਡਾ: ਇਥੇ ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾ 'ਚ ਨੂੰਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ 'ਚ ਤੇਲ ਛਿੜਕ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਰਾਣੀ ਉਰਫ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਨੂੰਹ ਵਲੋਂ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾ

ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅੱਧ ਸਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਭਰਤੀ ਕਰਾਇਆ। ਮਗਰੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਥਾਣਾ ਅਫਸਰ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾ ਵਿਖੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬ 56 ਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲੜਕੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਬੂਟੇ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਾਏ ਬਿਆਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭਰਜਾਈ ਰਾਣੀ ਉਰਫ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਉਪਰ ਤੇਲ ਛਿੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ

ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਉਰਫ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਰੌਲਾ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਅੱਗ ਨਾਲ ਜਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਲੜਕੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਭਰਜਾਈ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ 'ਤੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਾਪ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਇਸੇ ਰੰਜਿਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਥਾਣਾ ਅਫਸਰ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਣੀ ਉਰਫ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੈ।

ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਦਵਾਇਆ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਮਈ 1995 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਨਾਹ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਜੂਨ 1997 ਵਿਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 2002 ਵਿਚ ਮੋਹਿਨੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ। ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਈ ਅਟਾਰਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਛੱਡਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਜੂਨ 2009 ਵਿਚ ਅਟਾਰਨੀ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਅਟਾਰਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਛੱਡਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਮਰੀਕਨ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਰ ਆਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਟਿਕਟ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਿਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਗੈਰ ਅਮਰੀਕਾ ਛੱਡਿਆ ਦੇਸ਼ ਛੱਡਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 2010 ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਵਰਲਡ ਲਿੰਕ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਕੰਪਨੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਫੋਨ 201-376-0893 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਲੋਕ ਤਾਂ ਫੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ’

—ਸ਼ੋਮਾ ਚੌਧਰੀ
ਸਵਾਲ: ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਚਰਚਿਤ ਹਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਤੱਥ ਦੱਸੋਗੇ?

ਸੁਨੰਦਾ: ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਇਸ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ

ਬੀਤਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਤੇ ਸਹੇਲੀਆਂ ਅਕਸਰ ਮੈਨੂੰ ‘ਮਦਰ ਟਰੈਸ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚ 6ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੈਸੂਅਸ ਐਂਡ ਮੈਰੀ ਕਾਨਵੈਂਟ ‘ਚ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਅਨਾਥ ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਕਈ ਲੋਕ ਸੰਜੇ ਬਾਰੇ ਬੁਰੀਆਂ-ਭਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਦਇਆ-ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਉਸ ਵਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੇਰੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੁਝਮਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਪਰ ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਕੁਝਮਾਈ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ।

ਸਵਾਲ: ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਅਕਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਦਿਲ ਚਾਹੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖ਼ਬਰਾਂ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਸੰਜੇ ਰੈਨਾ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸੁਜੀਤ ਮੈਨਨ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ?

ਜਵਾਬ : ਤੁਹਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਆਹ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਕਾਲਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜੇ ਰੈਨਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖਦਾਈ ਸੰਬੰਧ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਕਾਂਡ ਕਦੋਂ ਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ।

ਸੰਜੇ ਰੈਨਾ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦਿਨ ਬੜੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਿਚ ਲੰਘੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਉਸ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਉਠਾਉਣੀ ਪਈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਮੇਰੇ ਇਕੱਲੇਪਨ ਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਤਲਾਕ ਲਵਾਂ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਪਰ ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਜੀਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੁਜੀਤ ਨੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਵਾਂਗ ਮੇਰਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਇਆ। ਉਹ ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨਾਲ ‘ਡੇਟਿੰਗ’ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਸੀ।

1998 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਤਲਾਕ ਮਿਲਿਆ ਤੇ 1989 ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੁਬਈ ਚਲੀ ਗਈ। 1991 ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੁਜੀਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਜਨਮ ਨਵੰਬਰ 1992 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਸੁਜੀਤ ਕਾਰਨ ਸੰਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਜੀਤ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ?

ਸਵਾਲ : ਸੁਜੀਤ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?
ਜਵਾਬ: ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਦੁੱਖ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਸੁਜੀਤ ਦੀ ਮੌਤ ਕਰੋਲ ਬਾਗ, ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਮਾਰਚ 1997 'ਚ ਇਕ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੀ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਸੁਜੀਤ ਇਕ ਵਿੱਤੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਆਰਥਿਕ ਔਰਤਾਂ 'ਚ ਵੀ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੇ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਫੋਨ ਵੀ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਿਵ ਉਦੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ 4 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਲਾਗੂਣਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੀਜ਼ੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੀ ਨਨਾਣ ਕੋਲ ਤੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਛੱਡ ਕੇ ਦੁਬਈ ਚਲੀ ਗਈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 15 ਮਈ, 2010

ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਿਥ ਹੱਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਨੀ-ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਨਅਤ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਚਰੇ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਲਈ 8 ਕਲੱਸਟਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕਚਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲਾ ਸੂਬਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਠੀਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਜੋੜੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਅੱਠ ਕਲੱਸਟਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਲੰਧਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮੁਹਾਲੀ, ਪਠਾਨਕੋਟ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਕਲੱਸਟਰ ਦੇ ਨਾਲ 10 ਤੋਂ 15 ਤੱਕ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਜ ਮੁੱਖ ਕਲੱਸਟਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ ਜੁੜ ਜਾਣਗੇ।

ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦਾ ਕਚਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਉਕਾ ਹੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਚਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਨਬੇੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਚਰੇ ਦਾ ਸਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਵੀਆਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਭਿਆਨਕ ਗੰਦਗੀ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਿਸਟਮ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਵੀ ਚਾਲੂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਲਿਫਾਫੇ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸੀਵਰੇਜ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੇਓੜਕ ਗੰਦਗੀ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਛੂਤ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ 4200 ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਕਚਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕਲੱਸਟਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ, ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਕਲੱਸਟਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਰੀਸਾਈਕਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਇੰਜ ਹੀ ਫਸਲਾਂ ਲਈ ਖਾਦਾਂ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੂੜੇ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਮਨਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਫਿਰ ਉਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਕੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਚੱਲ ਸਕਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ, ਠੇਕੇ, ਠਾਣੇ, ਡੇਰੇ ਅਤੇ ਫਾਈਵ ਸਟਾਰ ਹੋਟਲ ਹੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੁਦ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਲਾਲ ਫੀਤਾਸ਼ਾਹੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦਾ ਭੱਠਾ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਨਅਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਜੜ੍ਹੀਂ ਬੈਠ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਵੇਖ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਘੜਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਹ ਆਗੂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕ, ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਂ ਰੀਸਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ, ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਆਮ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਆਪਣੀ ਜਨਤਕ ਜਾਇਦਾਦ, ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਹਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ। ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੀ ਨਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੀ ਹੁਣ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਲ ਵਧਿਆ

ਵਿਜੇ ਚੋਪੜਾ

ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕਤੰਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਅਭਿਕਥਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਸੰਸਦ ਅਤੇ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬ੍ਰਿਟੇਨ 'ਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਹੈ, ਨੇ ਵੀ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਬਸ ਫਰਕ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਿਖਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦਾ ਅਲਿਖਤੀ।

ਬ੍ਰਿਟੇਨ 'ਚ ਨਵੀਂ ਸੰਸਦ (ਹਾਊਸ ਆਫ ਕਾਮਨਜ਼) ਲਈ ਵੋਟਾਂ 6 ਮਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤੀ 10 ਵਜੇ ਤਕ ਪਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 62.2 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਇਸ ਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਪੋਲਿੰਗ ਬੁਝਾਂ 'ਤੇ ਰਾਤੀ 10 ਵਜੇ ਤਕ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਈ ਲੋਕ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੋਲਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੋਲਿੰਗ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟੇਨ 'ਚ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੋਟਿੰਗ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਹੌਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟੇਨ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਹੋਏ ਸਰਵੇਖਣਾਂ 'ਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 13 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੜ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਸੰਸਦ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕ੍ਰੁ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ। 650 ਮੈਂਬਰੀ ਸਦਨ ਦੇ 649 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਚ 7 ਮਈ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਐਲਾਨੇ 624 ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਚ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 294, ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 251, ਲਿਬਰਲ ਡੈਮੋਕ੍ਰੇਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 52 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 326 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿਚ 1974 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕ੍ਰੁ ਸੰਸਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਦੋਂ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ

ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸਾਲ ਹੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਰਹਿ ਸਕੀ ਸੀ। 1977 ਤੋਂ ਸੱਤਾ 'ਚ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਟੋਨੀ ਬਲੇਅਰ ਨੂੰ ਇਰਾਕ ਦੀ ਜੰਗ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਭਰ ਰਹੀਆਂ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਗੋਰਡਨ ਬ੍ਰਾਊਨ ਨੂੰ 2007 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਬ੍ਰਾਊਨ ਦੇ ਇਕ ਕੁਸ਼ਲ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵੀ ਅਛੂਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਭਾਵੇਂ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਉਸ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਪੂਰਬੀ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ 'ਚ ਵਾਧੇ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ 'ਤੇ ਵਧਦੇ ਦਬਾਅ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਬ੍ਰਾਊਨ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬ੍ਰਾਊਨ ਵਲੋਂ ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤਹਿਤ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਹਿਮ ਨਿੱਜੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੌਮੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਬਲੇਅਰ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਹਤ ਸੁਧਾਰ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਊਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਰਮਨਪਿਆਰਤਾ 'ਚ ਨਿਘਾਰ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿੱਤੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪੌਂਡ ਦੇ ਭਾਅ 'ਚ ਵੀ 20 ਫੀਸਦੀ ਤਕ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ।

ਬ੍ਰਾਊਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਵੀ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਬਣੀ ਕਿ ਉਹ ਹੰਕਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੀ ਜਨਤਾ ਦਰਮਿਆਨ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਹੀ ਆਏ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਕ੍ਰੁ ਸੰਸਦ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੀ ਬ੍ਰਾਊਨ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਗਣਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਾ ਡੇਵਿਡ

ਕੈਮਰੂਨ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਜੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹਵਾ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਭਾਰੀ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਦੋ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਪਟੇਲ (ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ) ਅਤੇ ਬੇਲੋਰੀ ਬਾਜ (ਲੇਬਰ) ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਮਾਰਸ਼ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ।

ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਹੁਣ ਦੋ-ਦਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਯੂਰਪ ਇਟਲੀ, ਸਪੇਨ, ਜਰਮਨੀ, ਪੁਰਤਗਾਲ, ਗ੍ਰੀਸ, ਹਾਲੈਂਡ ਆਦਿ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਜੋ ਕਦੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਵਿਚ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪਿਛਲੇ 2 ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚਲਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁੱਡਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲਿਆ, ਉਹ ਇਕ ਪਤਾਅ ਮਾਤਰ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਹੁਣ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਕੇ ਸਥਿਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਣਾਏਗੀ।" ਪਰ ਤਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਰੁੱਡਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਭਜਨ ਲਾਲ ਦੀ ਹਜਕਾਂ ਦੇ 5 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਸਕੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ। ਜਦਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ "ਦੇਸ਼ 'ਚ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਯੁੱਗ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਚ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ 'ਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲੇਗੀ।"

ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਉੱਜ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ-ਦਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਲੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਹੁਣ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿਚ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ

ਡਾ.ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਅਵਾਮ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਤੋਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਾਟ ਪੱਧਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਪੂਰੇ ਅੰਕੜੇ ਤਾਂ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਜਾਗਰ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 115 ਕਰੋੜ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਇਸ ਅਭਿਆਨ 'ਚ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਮੱਤਭੇਦ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਾਜ਼ਾ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ 'ਚ ਜਾਤ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਭਾਜਪਾ, ਆਰ ਜੇ ਡੀ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ, ਜੇ ਡੀ ਯੂ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਜਾਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਸਭ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਜਾਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਜਾਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ

ਜਨਗਣਨਾ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਰੇਡ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਤ ਬਾਰੇ ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖਰੀ ਜਨਗਣਨਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਤਾਜ਼ਾ ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਅੰਸ਼ਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਰੇਡ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਲੋਕ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਨਗਣਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਰੇਡ ਅਮਲੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ 'ਚ ਵਸਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ, ਉਪਜਾਤੀਆਂ, ਗੋਤਾਂ ਤੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਵਡਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਮੂਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਤੇ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਜਾਨਣ ਲਈ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ

ਸਾਈਜ਼ ਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ 'ਚ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਜਨਗਣਨਾ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੰਦੀ। ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਨਗਣਨਾ ਵਰਗਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਰਵੇਖਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ ਆਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਝਲਕ ਦੇ ਸਕੇ। ਜਨਗਣਨਾ ਨੂੰ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਰਾਖਵਾਂਕਰਨ ਮਿਲਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਕੋਲ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ।

ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਗੁਆ ਲਿਆ ਜੋ ਸਾਰੀ ਆਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਡਮੁੱਲੇ ਅੰਕੜੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੀਮਤ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ, ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਭਿਆਨ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੱਗਣਾ ਸੀ। ਉਂਜ ਜੋ ਕੁਝ ਚਲ ਰਹੀ ਜਨਗਣਨਾ 'ਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਆਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਆ

ਕੈਪਟਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ?

ਰਾਜਸ਼ਾਸੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ 'ਮਹਾਰਾਜਾ', ਮੱਥਾ ਟੇਕਣੇ ਵਾਸਤੇ ਚੱਲਿਆ ਈ। ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਣ ਲੱਥੇ, ਜੋਸ਼ ਜਨਤਾ ਦਾ ਜਾਵੇ ਨਾ ਠੱਲ੍ਹਿਆ ਈ। ਚਾਹਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੀ 'ਕੈਪਟਨ' ਨਾ ਦਿਸੇ ਸਾਨੂੰ, ਚਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਚੱਲਿਆ ਈ। ਸੁੱਤੇ ਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੇਰ ਜਾਗੇ, ਅਣਖੀ ਨੇਤਾ ਦਾਤਾਰ ਨੇ ਘੱਲਿਆ ਈ। ਪਲਕਾਂ ਉਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ, ਲੋਕਾਂ ਹੱਦ ਮੁਕਾਈ ਦੀਵਾਨਗੀ ਦੀ। ਗਿਣ ਗਿਣ ਮੋੜਗਾ ਭਾਜੀਆਂ ਓਸ ਵੇਲੇ, ਫੀਤੀ ਲੱਗੀ ਜਦ ਮੇਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ!

ਸਾਰਕ ਸੰਮੇਲਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚਲੀ ਬਰਫ ਖੋਰੀ

ਵੇਦਪ੍ਰਤਾਪ ਵੇਦਿਕ

ਬਿੰਪੂ ਦੇ ਸਾਰਕ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਇਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਮੀ ਬਰਫ ਪਿਘਲ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਰਮ-ਅਲ-ਸ਼ੇਖ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ 10 ਮਹੀਨੇ ਬੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਗੱਡੀ ਇਕ ਇੱਕ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਮ-ਅਲ-ਸ਼ੇਖ ਅਤੇ ਬਿੰਪੂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਕ ਦਮ ਸਿਮਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿਹਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਰਪੱਕਤਾ ਅਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਾਕਿ ਦੇ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਮ-ਅਲ-ਸ਼ੇਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਏਨਾ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਖਿੱਚਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਨ ਉਪਰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛਵੀ ਚੰਗੀ ਬਣ ਗਈ ਪਰ ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣਗੇ ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ, ਨਾ ਸੰਸਦ, ਨਾ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗੀ। ਬਿੰਪੂ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਕਾਫੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਦੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਵਗੈਰਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਅਤੇ ਸਿਆਚਨ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨਿਰੂਪਮਾ ਰਾਓ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੁਣ ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ

ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਕਤੱਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਰੁਚੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ 3 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਮੁਕਾਮ

ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸੁਫ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਭਤਕਾਉ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਮ-ਅਲ-ਸ਼ੇਖ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ। ਏਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼

ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਝੋਕ ਦੇਵੇ। ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਲੜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੈ। ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਮੌਰਚਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਰਚੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਾਬਲ ਤੱਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਕਿੰਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਕਮਰ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਅਸਲ ਜੜ੍ਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਮੁਹਿੰਮ ਚੱਲੇ ਇਹ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਫਿਲਹਾਲ ਭਾਰਤੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਜੇ ਭਾਰਤ ਇਹ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਹ ਸਾਰਕ ਦੀ ਪਹਿਲ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰਕ ਜੇ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਪਹਿਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਿਰਫ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਬਿੰਪੂ ਸੰਵਾਦ ਤਦੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਗਿਲਾਨੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਅਤੇ ਆਈ ਐਸ ਆਈ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 18ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਉਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਫੌਜ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ ਸੈਨਾਪਤੀ ਪ੍ਰਵੇਜ਼ ਕਿਆਨੀ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਅਗਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵੀ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉਪਰ ਫੌਜ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਭੈਅ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਹੋਣ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ। ਫੌਜੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਭੈਅ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟੇਗਾ। ਮਨਮੋਹਨ-ਗਿਲਾਨੀ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਤਾਰ ਬਹੁਤ ਪਤਲੀ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਘਟਨਾ ਘਟੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਕਤੱਕ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟੀ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੋ-ਮੂੰਹਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੂੰਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਮੂੰਹ ਅਤਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਅੱਗ ਉਗਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਬੋਝਾ ਹੋਰ ਚੌੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੱਤਾ ਵਰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਨੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਥੋਹ ਫੌਜੀ ਖਰਚ ਵਧਣੇ ਬਾਹਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਜੇ ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਜਿਹੇ ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਨ ਸੰਘ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇਸ਼ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ 60-70 ਸਾਲ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦੇ? ਬਿੰਪੂ ਦਾ ਸੰਵਾਦ ਅਗਰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਜਗਾ ਸਕੇ ਤਾਂ 16ਵਾਂ ਸਾਰਕ ਸੰਮੇਲਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲਗਾਉਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਦੁਤਾਵਾਸ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਾਸੂਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਮਲ ਕਸਾਬ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭਿਜਵਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਉਥੋਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹੀ ਪਰ ਇਹ ਉਤੇਜਨਾ ਭਰਪੂਰ ਗੱਲ ਬਿੰਪੂ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾਈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਲਸ਼ਕਰ ਏ ਤੋਇਬਾ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣ 'ਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਮੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੇ। ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤ ਹੈ, ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕੁਝ ਕਦਮ ਜ਼ਰੂਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਤਾਜ਼ਾ ਖਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿ ਸੀਮਾ ਨਾਲ ਲਗਪਗ 1 ਲੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰਸਤਾਨ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ

ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਹੁਣ ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੱਥੇ ਮੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਵਰਚਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਧਾਂਦਲੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਘਪਲਿਆਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ

ਬਲਬੀਰ ਪੁੰਜ

ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਚੌਕਸ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਵਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸੇ ਲੂਹ-ਲੂਹਾਣ ਹੋਣ, ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ 'ਚ ਹੋਰ ਖਬਰਾਂ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਟੈਲਿਸ ਖਿਡਾਰਨ ਸਾਨੀਆ ਮਿਰਜ਼ਾ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. ਵਿਵਾਦ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਉਸ 'ਤੇ ਹੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਲੋਕਹਿੰਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਛਾਪਣਾ ਜੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਅੰਜਾਮ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਘਪਲੇ ਨਿੱਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੇਡ-ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜੋ ਖਿਲਵਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ। ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਾਮੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ-ਸਭ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਦੁਬਈ ਦੇ ਮਾਫੀਆ ਸਰਗਣਿਆਂ ਤੱਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਜੇ ਪੂਰੇ ਘਪਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. ਇਕੱਲਾ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ। ਹਰੇਕ ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮ ਨਾਲ ਇਕ ਵੱਡਾ ਘਪਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਹਾਤੀ ਸਿਹਤ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਘਪਲਾ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਪਕੜ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਕਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੋਤਨ ਦੇਸਾਈ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਾਲੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੱਤਿਅਮ ਘਪਲਾ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਸੱਤਿਅਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਮਲਿੰਗਮ ਰਾਜੂ ਇਸ ਦੇ ਸੂਤਰਧਾਰ ਸਨ। ਸੱਤਿਅਮ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੂਨਾ ਲਗਾਇਆ। ਰਾਜੂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਡਿਟਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਆਡਿਟਰਾਂ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਇਸ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਡਿਟਰਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਥੇ ਆਡਿਟਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਚੂਨਾ ਲਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਗੋਰਖਧੰਦੇ ਵੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ 32 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ 'ਡੀਮਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਉਤੀਆਂ ਵੰਡਣ ਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਦਾ ਹੁਣ ਭਾਂਡਾ ਭੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਸੰਸਥਾ 'ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਟੈਕਨੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ' ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਯਾਦਵ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਰਾਓ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ 'ਦਰਜੇ' (ਮਾਨਤਾ) ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ।

ਹਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਘਪਲਿਆਂ ਅਤੇ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਕੌਸਲ ਆਫ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਾਰਲਸ ਕੋਰੀਆ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ 28 ਆਰਕੀਟੈਕਟਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਰੁਧ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਗੋਰਖ ਧੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜਮਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਘਪਲਾ: ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਏ. ਰਾਜਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਦੂਜੀ ਪਾਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟੂ ਜੀ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਟੈਲੀਕਾਮ ਲਾਇਸੈਂਸ 2009 ਵਿਚ... ਮਿੱਥੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਾ ਸੀ। 2009 'ਚ ਉਦੋਂ ਫੌਨ ਨੈਟਵਰਕ ਅਜੇ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। 8 ਟੈਲੀਕਾਮ

ਨੂੰ ਵਿਕਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁੰਡਲੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਇੰਨਾ ਧਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ? ਜਦੋਂ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. ਦੀਆਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਕ ਚਹੇਤੇ ਮੰਤਰੀ ਫਸੇ ਤਾਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਅਚਾਨਕ ਸਰਗਰਮ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ?

ਬੋਫਰਜ਼ ਦਲਾਲੀ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਘਪਲਿਆਂ ਦੇ ਕਈ ਦੋਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੋਫਰਜ਼ ਦਲਾਲੀ ਕਾਂਡ, ਹ ਰ ਸ. ਦ ਮਹਿਤਾ

ਦਾ ਸ਼ੋਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਘਪਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਾਹ ਘਪਲਾ, ਪੰਡਿਤ ਸੁਖਰਾਮ ਦੇ ਹਿਮਾਚਲ 'ਚ ਸਥਿਤ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਬੇਨਾਮੀ ਰਕਮ ਦਾ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣਾ, ਨਰਸਿਮੂ ਰਾਓ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਵੋਟ ਲਈ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਣਾ, ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ ਤੇਲਗੀ ਦਾ ਅਸ਼ਟਾਮ ਘਪਲਾ, ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਘਪਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਲੰਮੀ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦੇ ਦੀ

ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ ਟੀ.ਟੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮਾਚਾਰੀ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮਾਚਾਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਧੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਸੈਕੂਲਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿੱਤ ਸੰਗ੍ਰਹਿਕ ਲਲਿਤ ਨਾਰਾਇਣ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦਾ ਪਾਂਡੇਚਰੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਘਪਲਾ ਦਬਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਬੋਫਰਜ਼ ਦਲਾਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸੱਚ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ। ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਸੰਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਖ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕੀ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਲੋਟ ਲੜੀਫੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦਲਾਲੀ ਦਾ ਪੈਸਾ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ 'ਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸ਼ੱਕੀ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ 'ਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਘਪਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਓ. ਰਵੀ ਅਤੇ ਰਾਕੇਸ਼ ਰਸਤੋਗੀ ਨੂੰ ਇਕ ਡਿਸਟਰੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ 340 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਗਬਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਬੁਲੇਟਪ੍ਰੂਫ ਜੈਕਟਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਰੱਖਿਆ ਸਮੱਗਰੀ ਖਰੀਦਣ 'ਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਜਨ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੀ ਤਬਾਹੀ; ਬੰਦਾ ਕਸੂਰਵਾਰ ਕਿ ਬਾਂਦਰ?

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ*

ਪਹੁ ਫੁਟਾਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਹਾੜ ਦੀ ਗੁੱਠੋਂ ਸੁਰਜ ਦੀ ਸੰਪੂਰੀ ਰੰਗੀ ਟਿੱਕੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ 'ਚ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਪਲ ਹੋਰ ਲੱਗਣਗੇ। ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਗਦੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਲੋਂ ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਹਵਾ ਰੁਮਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਠਖੇਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਜਾਪ ਰਹੇ ਹਵਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਬੁੱਲੇ ਵਿਚ ਜਾਮਣਾਂ ਦੇ ਬੂਰ ਅਤੇ ਨਿੱਮ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਰਲਵੀਂ ਮਿਲਵੀਂ ਭਿੰਨੀ ਭਿੰਨੀ ਖੁਸਬੋਈ ਵਿਸਮਾਦੀ ਤਰੰਗਾਂ ਛੇੜ ਰਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ

ਹਰੇ ਭਰੇ ਜਾਮਣ ਦੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਬੈਠੀ ਕੋਇਲ 'ਕੂਹ-ਕੂਹ' ਕਰਕੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੂੜ੍ਹੀਆਂ ਲਾਲ ਚੁੰਝਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰੇ ਤੋਤੇ ਵੀ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਉਡਦੇ ਹੋਏ ਖੁਲ੍ਹਾ ਆਕਾਸ਼ ਗਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਚਿਤ-ਚਿਤ ਚੀ-ਚੀ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਚਿਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਸਾਜੇ ਹੋਏ ਇਸ ਬਹਿਸ਼ਤ

ਨਿੱਮ, ਫਲਾਹੀ, ਸਰੀਹ, ਸੁਹਾਜਣਾ, ਵਗੈਰਾ ਦਰਖਤ ਹਰਿਆਲੀ ਦੇ ਜਾਮਨ ਬਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ 'ਆਪੇ ਮੈਂ' ਰੱਜੀ ਪੁੱਜੀ ਆਪੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਜੀਣ' ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰਾ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾ ਲਈਏ।

ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਦੀ ਧੀ 'ਨੈਤੀ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਪਾਣੀ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਨਿਰੀ ਸੁੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਝਿੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਐਨੇ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਝਿੜੀ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਘੁੰਮਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਫਲਾਹੀ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਂ 'ਫਲਾਹੀਆ' ਹੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਪਸੂ ਚਰਾਉਣ ਆਏ ਰੱਜ ਰੱਜ ਖਜੂਰਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਇਥੇ 'ਵਿਕਾਸ' ਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਵਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਖਜੂਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੇ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਝਿੜੀ ਵਿਚੋਂ ਦਾੜ੍ਹਤ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਕਰਤੀ ਜਗ੍ਹਾ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਝਿੜੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਪੰਜਾਂ ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਕਰਤਪੁਣੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਪੰਜ ਪੀਰ ਸਾਇਦ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੱਠ ਹਾੜ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਥੋਂ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਇਥੇ 'ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਬਣੇ ਮੁਸਟੰਡੇ, ਤੁੰਬੀ ਵਿਚ ਫਸਾਏ ਡੰਡੇ' ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਨੀਆਂ ਖੂਬ ਅਸੰਭਿਆਚਾਰ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲਈ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਨਾੜ-ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਾ ਲਗਾਓ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਰੀ ਭਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਰੁੱਖ ਲਗਾਓ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਝਵਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਨੂੰ 'ਬੰਦਾ' ਮੰਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ? ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਖਸਲਤ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਲ ਪੂਹੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ!

ਮੰਨੀ ਪ੍ਰਮੰਨੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਆਪਣੇ 'ਮੂਲ' ਵਲ ਭੱਜਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਡੋਲੂ ਦਿਓ, ਜਿੱਧਰ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਧਰ ਨੂੰ ਵਗੇਗਾ। ਮੋਮਬੱਤੀ ਬਾਲ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਪੁੱਠੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿਉ, ਪਰ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ, ਸੂਰਜ ਵਲ ਨੂੰ ਹੀ ਮੂੰਹ ਰੱਖੇਗੀ। ਡਾਰਵਿਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਤਾਬਕ ਬੰਦੇ ਦੀ ਅੰਸ਼-ਬੰਸ਼, ਬਾਂਦਰ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਲੇਖ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਪਸੂ-ਪੰਛੀਆਂ-ਦਰਖਤਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੇ 'ਪੂਰਵਜ' ਦੀ ਇਕ 'ਖਾਸ ਸਿਫਤ' ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਨੀਤੀ-ਕਥਾ ਸੁਣ ਲਈਏ;

ਪੇਂਗ ਦੀ ਸਰਦ-ਚੁੱਤ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਭ ਜੀਆ-ਜੰਤ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਦੜਿਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕਦੇ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਿੱਜਤਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਬੈਠਾ ਸੀ। (ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਆਲ੍ਹਣੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਦੇਖਣ-ਪਾਖਣ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਿੱਜਤੋਂ ਦਾ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਇਸੇ ਦਰਖਤ ਬੱਲੇ ਤਣੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਮੀਂਹ 'ਚ ਭਿੰਜਦਾ ਠੁਰ ਠੁਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਠੰਢ ਨਾਲ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਤੜਕੇ ਤੋਂ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਵੱਜਦੇ ਨਹੀਂ, ਗੱਜਦੇ ਲਾਉਣ ਸਪੀਕਰ ਹੁਣ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ 'ਭਗਵਾਨ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ' ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀਆਂ ਜਨੌਰਾਂ ਨੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੁਕਰ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਆਗਮਨ-ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ! ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਹਰੇ ਕਚੂਚ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਪੰਛੀ, ਇਕ ਪਾਸਿਉਂ ਦੂਜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਚੀ-ਚੀ, ਚੁੰ-ਚੁੰ, ਗੁਟਰ-ਗੁੰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਜੈਸੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁਲਦੇ ਗੰਦ-ਮੰਦ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦੇ ਰੋਣ-ਧੋਣ ਦੀਆਂ ਕੁਲਛਣੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਚਿੜਵਣੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਬਹੁ-ਭਾਂਤੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਛੱਡਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ, ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਹੱਡਾ-ਰੋੜੀਆਂ ਦੇ ਫੋਲਣੇ ਫੋਲਣ ਦੀ? ਕਿਉਂ ਨਾ ਅੱਜ ਮਲਕਤੋਂ ਜਿਹੇ ਰੁਮਕਦੀ ਹਵਾ ਦੀ, ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇ।

ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਅਦਭੁੱਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ਤੱਕਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਕਰੁੰਬਲਾਂ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਪੱਤੇ 'ਪਵਣੂ ਗੁਰੂ' ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲਾਡ-ਲਡਈਆ ਕਰਦੇ ਨੇ!! ਇੱਕੋ ਤੂੜ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ, ਜ਼ਰਾ ਗਹੁ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਲਾਲ ਨੀਲੀਆਂ ਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਤੁੜੀਆਂ ਦੇ ਆਹੂ ਲਾਹੁੰਦੇ ਨੇ!!! ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਵਿਰਸਾ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਾਂ, ਤੋਤਿਆਂ, ਚਿਤੀਆਂ, ਗੁਲਹਿਰੀਆਂ, ਮੋਰਾਂ, ਕੋਇਲਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੈਣ-ਬਸੇਰੇ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਉਤਲਾ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼-ਚਿੜਣ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਖਿੱਤੇ ਗੁਲਾਬ ਡੇਲੀਏ, ਕਲੀ, ਸਤਵਰਗ ਆਦਿਕ ਫੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦੀਆਂ ਤਿਤਲੀਆਂ ਜਾਂ ਭੌਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹੀ ਪਾਈ ਗਿਆ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅੰਬ, ਜਾਮਣ ਤੁਣ, ਅਰਜਣ, ਬਿੱਲ, ਕਦਮ, ਔਲਾ, ਹਰਤ, ਰੀਠੇ, ਗੁਲਕੜ, ਗੁਲਮੋਹਰ ਬਬੂਲ, ਮੌਲਸਿਰੀ, ਪਿਕਰੇਸ਼ੀਆ,

ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਤਰ ਵਲ ਨੀਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬਿਸਤ-ਦੁਆਬ ਨਹਿਰ ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੇ ਘਣੇ-ਸੰਘਣੇ ਟਾਹਲੀ, ਤੂੜਾਂ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੁੱਟ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਟਾਹਲੀਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਗੱਲੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹਕ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਤੂੜ ਵੀ ਵਿਰਲੇ ਟਾਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਹੁਣ ਉਥੇ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ; 'ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸਫੈਦਾ ਹੀ ਸਫੈਦਾ ਹੁਣ ਹੈ ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਕ ਲੱਭਦੀ ਬੋਹੜ, ਪਿੱਪਲ, ਤੂੜ ਵਰਗੀ ਛਾਂ ਨਹੀਂ ਯਾਰਾ!' ਇਕ ਉਹ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਹਰਿਆਲੀ ਹਾਰ ਗਈ ਹੈ, ਚਿੱਟੀਆਂ ਸੰਗ ਮਰ-ਮਰੀ ਕੋਠੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੁੰਧਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ਉਪਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਜਹਾਜ਼, ਕਾਰਾਂ, ਦੁਰੱਗਵਾਹੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ, ਭਈਏ ਬੈਠੇ ਹਨ! ਦੂਰ-ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬੜੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੁਰੱਥਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ 'ਗਲੋਬਲ-ਵਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਦੌਰ' ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ

ਕੰਬਦਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਨਿੱਘੇ ਆਲ੍ਹਣੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਬਿਜੜੇ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ (ਬਿੱਜਤੋਂ) ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਨੇ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਭਿੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਘਰ-ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਿਜੜੇ ਨੇ ਬੱਲੇ ਵਲ ਝਾਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਦਵੈ ਕਰੁ, ਦਵੈ ਪਗੁ ਆਹਿ ਤੁਵ, ਦਿਸੀਅਤ ਪੁਰਖ ਅਕਾਰ

ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਵਸਦੇ ਰਸਦੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।' ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਬਿੱਜਤੋਂ ਦਾ ਆਲ੍ਹਣਾ ਤੀਲ੍ਹਾ ਤੀਲ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ! ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ 'ਯੋਗਦਾਨ' ਪਾ ਰਿਹਾ ਦਿਸੇ, ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਉ 'ਬੰਦੇ ਦਾ ਵਡਾਹੂ' ਹੀ ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਸਰਹਿੰਦ
ਸਬਰ ਭਾਵੇਂ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਾਦਾ ਜੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜਿੰਨਾ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਤੇ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਸਮਝਣਾ, ਨਿਭਾਉਣਾ ਤੇ ਕਮਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਸਬਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਪੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ 'ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਸ ਕੀਤਾ ਸਬਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਕਮਾਉਣ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਬਰ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣਾ, ਸੂਕਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਚੋਂ, ਅਮੋੜ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਕਮ-ਸੁੱਕੇ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦਹਿਕਦੇ ਅੰਗਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨੰਗੇ-ਪੈਰੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਸੀਸ ਵੱਟੇ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਸੀਖ ਕੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਬਰ ਦਾ ਕੜ ਪਾਟਦਾ

ਸਬਰ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਰੁੱਖ ਜਿਹਾ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਜੋ ਝੱਝਕ-ਝੱਝਕੇ, ਚੁੱਪਾਂ-ਤਪਸ਼ਾਂ, ਮੀਂਹ-ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ, ਬਰਫਾਂ-ਗੜੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਝੱਲਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਸਬਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ ਵਰਗਾ ਲੱਗਦਾ, ਜੋ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ, ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਗੀਟਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮਦਾ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਆਪਣੀ ਤੋਰੇ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੂਜਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਵੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਵੀ ਲੋਕ ਅਰਪਨ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਰਾਖ ਵੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਹਾਰੇ, ਅੱਕੇ ਤੇ ਰੁੱਸੇ ਜਿਉਂਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਗੋਦ ਸਮਝ ਪਨਾਹ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ-ਉਸ

ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਭ ਆਪਣੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਪੁਆਈ ਜਾਂਦੇ, ਬਾਹਵਾਂ ਅੱਡ ਕੇ ਗਲ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਬਰ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵੀ ਆ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਤੇ ਪਰਬਤ ਜਿੱਡਾ ਭਾਰ ਝੱਲ ਕੇ, ਤਨ 'ਤੇ ਅਸਹਿ ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਤਸੀਹੇ ਸਹਿ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਨਾ-ਇਨਸਾਫੀ ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਜਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਸੀ ਨਹੀਂ ਉਚਰਦੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਵਾਰਥ ਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਬਰ, ਜਿਥੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ, ਉਥੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰ ਦੇ ਕੜ ਪਾਟਣ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਰਮਜ਼ ਵੀ ਸਮਝਾ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਤੇ ਸਬਰ ਨੂੰ ਜਬਰ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਸਿਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਨੇ। ਸਬਰ ਦਾ ਕੜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਨਾ-ਇਨਸਾਫੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਟਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਹੋਵੇ, ਸਮਾਜਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜ਼ੁਲਮ ਜਬਰ ਹੋਵੇ। ਸਬਰ ਜਦੋਂ ਕੜ ਪਾਟਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੜਤਨਾਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਢਾਂਚੇ

ਵੀ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ...। ਸਬਰ ਇਕ ਸਮਾਧੀ ਵਰਗਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਖਦ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਜਿਹੇ ਸੁੰਦਰ ਅਹਿਸਾਸ ਰਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ-ਬਸ਼ਰਤੋਂ ਕਿ ਇਸ ਸਬਰ ਨਾਲ, ਸਮਾਧੀ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਕੁਝ ਸੰਵਰ ਜਾਵੇ...। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਮਾਧੀ ਭੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸਬਰ ਇਕ ਅਲੌਕਿਕ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰੰਗ ਨਵੇਲਾ ਜਿਹਾ ਤੇ ਪੰਧ ਸੁਹੇਲਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸਬਰ ਇਕ ਰੂਹਾਨੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਬਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਜਿਵੇਂ ਭਟਕਣ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬਰ 'ਚੋਂ ਹੀ ਫੁਹਾਰੇ ਵਾਂਗ ਨਵੇਂ ਪੰਧ ਫੁੱਟਦੇ ਨੇ...।

ਘਰਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆ ਡੀਲ ਅਤੇ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਉਤੇ ਲੋਨ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

Golden State Realty

Real Estate and Loans
Under One Roof

\$18,000 IN COMBINED HOMEBUYER TAX CREDITS FOR A LIMITED TIME

Market is getting hot. Do not wait any more to buy home of your dreams. There are multiple offer situations on all under market homes. Act now before it is too late. Master of winners in multiple offer situation is waiting for your call.

Short Sale Specialist

We can sell your house in short sale at no cost to you.

*ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਕਿਸਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਫੋਰਕਲੋਜ਼ਰ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਟਰੱਸਟੀ ਸੇਲ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ Short Sale 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ 2 ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। *Foreclosure ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ Short Sale 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਨਾਲ ਕਰੈਡਿਟ ਵੀ ਘੱਟ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। *ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਤਾਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੋਨ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ Short Sale 'ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਘਰ ਵੇਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Refinance Now

30 Yr Fixed Rates Are Getting Better!!!
Refinance Now At Low Cost
Call Sukhi Gill @ 510-207-9067

Mortgage credit certificate funds are available in Alameda county for first time buyers for detail call Sukhi Gill @510-207-9067

Golden Star Realty and Loans is participating lender for MCC Program for Alameda and Santa Clara county

Selling new and old Homes from San Jose to Sacramento

Fremont Office:
86 Pilgrim Loop
Fremont CA 94539
510-440-9292

Cell: 510-304-9292
Cell: 408-666-8279

Jaswinder Gill M.Sc (PAU)
CA DRE# 00966763
Broker/Owner/Notary

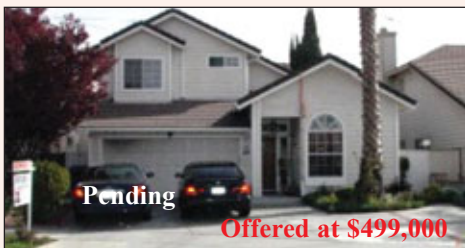
*2004 to 2006 Award Winner
Top 1% Listing Realtor in Bay Area

Sacramento Office:
8695 Territorial Way,
Elk Grove CA 95624
Tel: 916-612-5773, Fax: 916-393-2586

E-mail: jassi@jassigill.com or
Visit us @ www.jassigill.com
for hot listings

181 Nabor Ct Tracy, CA 95377
5 Bedrooms, 4 Baths, 2 Car Garage.
Area 3089 Sq. Ft - Lot 5227 Sq. Ft

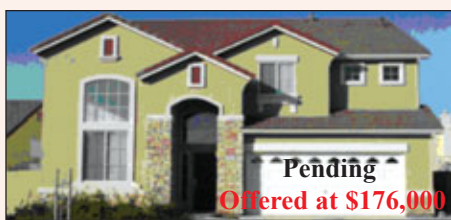
304 Pennyhill drive San Jose CA 95127
4 Bedrooms, 3 Baths, 2 Car Garage.
Area 1933 Sq. Ft - Lot 4500 Sq. Ft

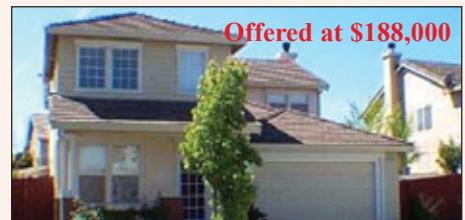
111 Nancy Lane San Jose CA 95127
6 Plex - 2 units each
3Bed/1Bath - 3Bed/1Bath - 3Bed/1Bath

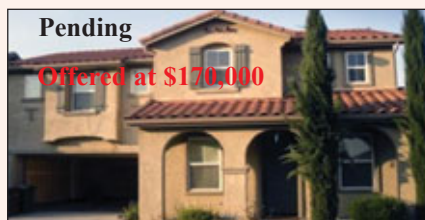
675 Bel Air Court Morgan Hill CA 95037
5 Bedrooms, 3 Baths, 2 Car Garage.
Area 2807 Sq. Ft - Lot 6534 Sq. Ft

2370 Picasso Way Stockton 95206
5 Bedrooms, 3 Baths, 2 Car Garage.
Area 2555 Sq. Ft - Lot 10,454 Sq. Ft

950 Silver Court Lathrop, CA 95330
3 Bedrooms, 2.5 Baths, 2 Car Garage.
Living Area 2448 Sq. Ft

445 Massarosa Lane Lodi, CA 95240
4 Bedrooms, 2.5 Baths, 2 Car Garage.
Area 1813 Sq. Ft - Lot 3049 Sq. Ft

902 Windsong Drive, Tracy, CA 95377
4 Bedrooms, 3 Baths, 2 Car Garage.
Area 2537 Sq. Ft - Lot 6098 Sq. Ft

ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ-ਇਲੀਨਾਏ ਚੈਪਟਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮੌਕੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ

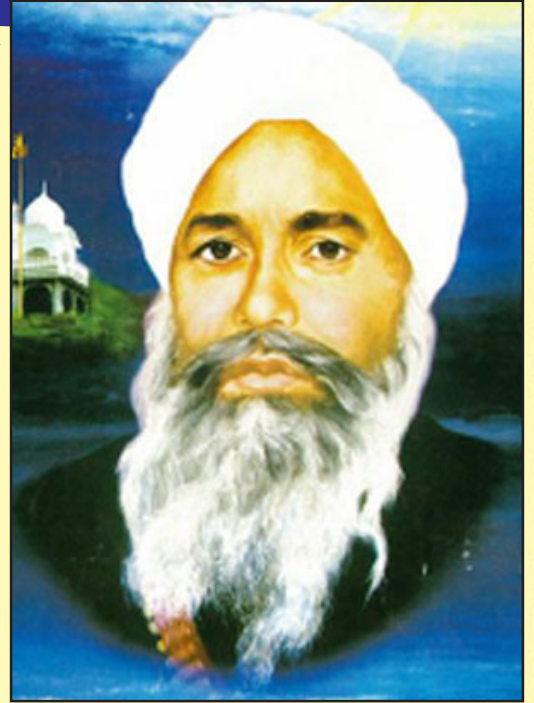
ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨਾ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ॥ ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ॥

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੁਬਾਣਾ ਬਰਾਦਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਜਵਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ

ਵਲੋਂ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ

10005 Colorado Street Crown Point IN 46307

ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ

ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 60ਵੀਂ ਬਰਸੀ

ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਆਰੰਭ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ

4 ਜੂਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ 9.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

5 ਜੂਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਭਾਈ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਸਮਾਪਤੀ ਅਤੇ ਭੋਗ

6 ਜੂਨ ਐਤਵਾਰ 10.30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

ਰਾਗੀ ਜਥੇ

ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਾਲੇ
ਭਾਈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਬਲਪੁਰ ਵਾਲੇ
ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਊਥਬੈਂਡ, ਇੰਡੀਆਨਾ
ਭਾਈ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ 6 ਜੂਨ 2010 ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਪੰਜਾਵਾਂ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਬਣਾਓ ਜੀ।

ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ:765-714-2699, ਪਾਲ ਖਲੀਲ:269-861-1800, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ:317-362-5843, ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ:574-320-3242, ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ:219-741-2119, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ:708-205-5235, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ:219-670-7289, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ:219-775-5903, ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ: 219-484-9403, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮਿਆਣੀ:219-588-1817, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੈਂਡੀ:219-617--5641, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਭੀਵਾਲ:515-991-4274, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੇਲੀਆ:219-218-2042, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਚੱਕਭਾਮੂ:219-828-8410

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾਲਾ), ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਗਿਆਣਾ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਤਲਵੰਡੀ ਕੂਕਿਆਂ), ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਵਾਨ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲੀਆ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਟੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੇਲੀਆ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਤਲਵੰਡੀ ਕੂਕਿਆਂ), ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ